

Závěr

Celou společnost prolínají média. Staly se součástí každodenního života a získaly tak značný vliv. Posláním médií je mimo jiné podávat veřejnosti informace o trestním řízení, o kriminalitě a fungování trestní justice. Svoboda projevu je zaručena ustanovením článku 17 Listiny. V souvislosti se zveřejňováním výše uvedených informací hrozí riziko zásahu do osobnosti jednotlivce.

Orgány činné v trestním řízení mají dle ustanovení článku 17 Listiny povinnost přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Avšak jak svoboda projevu, tak právo na informace mohou být omezeny zákonem. Listina v ustanovení článku 17 odst. 4 stanoví důvody, za kterých může zákon omezit lidská práva a základní svobody, musí jít o opatření v demokratické společnosti nezbytné pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti. Důvody, které je možno zcela jistě zařadit mezi výše uvedené, jsou právo na ochranu osobnosti, zásada presumpce neviny, zájem na dosažení účelu trestního řízení.

Problematika informování o trestním řízení není jednoduchá a jen s těžší lze najít jednoznačný způsob její úpravy. Jedním z řešení by zajisté bylo mít odpovědné žurnalisty, kteří budou respektovat presumpci neviny, podávat jen pravdivé, ničím nezkreslené zprávy, avšak tomu, jak ukazuje současná mediální doba, tak není. Proto je třeba zajistit ochranu osoby, proti které se vede řízení, poškozeného, svědka formou zákona. Trestní řád upravuje trestní řízení, proto považuji za vhodné mít úpravu informování o jeho průběhu součástí trestního řádu.

Zákon 52/2009 Sb., který je účinný od 1.dubna 2009, zpřísnil úpravu zveřejňování informací o trestním řízení, především o osobě, proti které se vede řízení, poškozeném, zúčastněné osobě a svědkovi a to v následujících směrech:

1. v přípravném řízení stanovil orgánům činným v trestním řízení zákaz poskytovat informace umožňující zjištění totožnosti osoby, proti které se vede řízení, poškozeného, zúčastněné osoby a svědka s výjimkami uvedenými v ustanovení § 8a trestního řádu,
2. zavedl právo státního zástupce vyhradit si poskytování informací o určité trestní věci v přípravném řízení trestním,

3. zamezil zveřejnění informace umožňující zjištění totožnosti poškozeného, vůči němuž byl spáchán jeden z taxativně stanovených trestných činů, nebo je osobou mladší 18 let, i v tomto případě jsou v ustanovení § 8b odst. 5 vyjmenovány výjimky, za kterých lze totožnost poškozeného uveřejnit,
4. stanovil zákaz osobám, kterým byli orgány činnými v trestním řízení poskytnuty zákonem stanovené údaje je dále poskytnout.

Zákaz uvedený pod bodem 1. shledávám opodstatněný. Přípravné řízení trestní je svou povahou řízení neveřejné. Bylo však zapotřebí zdůraznit a zcela zakázat orgánům činným v trestním řízení informovat veřejnost o totožnosti výše uvedených osob. Důvodem je zejména ochrana soukromého života podezřelého, obviněného, neboť v přípravném řízení je podezření ze spáchání trestního činu nižší a nesprávné podezření nebo dokonce obvinění může způsobit značnou diskreditaci osoby. Zveřejnění totožnosti poškozeného, osoby zúčastněné či svědka má nepříznivý vliv nejen na samotné trestní řízení, ale také na soukromí této osoby. Další argumenty byly uvedeny v kapitole 4. Přípravné řízení trestní.

Zcela opodstatněné je nově zavedené oprávnění státního zástupce v přípravném řízení trestním vyhradit si poskytování informací o určité trestní věci.

V řízení před soudem naopak dochází k plnému rozvinutí zásady veřejnosti a práva veřejnosti na informace o soudním jednání. Avšak i zde platí určité limity. Jedním z významných změn, které přinesl zákon 52/2009 Sb., je zákaz zveřejnění informace popř. záznamu umožňující zjištění totožnosti určitých poškozených. Jedná se o poškozené mladší 18 let a poškozené, vůči kterým byl spáchán některý z taxativně vyjmenovaných trestných činů. Cílem této úpravy je ochrana soukromí takového poškozeného a zamezení sekundární viktimizace. Důvody, podmínky a výjimky z tohoto zákazu byl podrobně rozebírány v kapitole 5. Řízení před soudem, podkapitola 5.4. Zavedení této ochrany poškozených je v současné době potřebné a vhodné. Je možné však zvážit přípuštění naléhavého veřejného zájmu jako výjimky z výše uvedeného, avšak je zapotřebí pak tuto výjimku v podobě naléhavého veřejného zájmu specifikovat pouze na ústavní činitele a zároveň zakotvit, že se nebude vztahovat na některé trestné činy, které nemohou souviset s výkonem veřejné funkce, např. na trestné

činy proti lidské důstojnosti (v novém trestním zákoníku, zákoně č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti), nebo proti rodině a mládeži.

V souvislosti s řízení před soudem bylo pojednáno také o dvou souvisejících problematikách. První z nich byla zásada veřejnosti, se zaměřením na úpravu zveřejňování informací o trestním řízení. Tato zásada umožňuje nejen osobní participaci veřejnosti na soudním jednání, ale také právo pořizovat z něj za určitých podmínek záznamy. Druhou popsanou problematikou je stanovení mezí zveřejňování informací o soudním jednání s ohledem na zachování autority a nestrannosti soudu.

Právními následky v případě poskytnutí či zveřejnění informace, která byla podána v rozporu s trestním řádem mohou být u fyzické osoby přestupek, u právnické pak správní delikt dle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých údajů, ve znění pozdějších předpisů, a také trestný čin neoprávněného nakládání s osobními údaji. Sankcí pak může být v případě přestupku nebo správního deliktu, jehož posouzení je v rukách Úřadu pro ochranu osobních údajů, pokuta až do výše 5 000 000 Kč, pokud byl spáchán tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem. Dopustí-li se fyzická osoba tímž způsobem trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji hrozí jí trest odnětí svobody najeden rok až pět let, zákaz činnosti nebo peněžitý trest, stejně tak v případě spáchá-li čin porušením povinností vyplývajících z jejího povolání, zaměstnání nebo funkce.

Zákon č. 52/2009 Sb., který nabyl účinnosti 1. dubna 2009, se stal předmětem kritiky ze strany médií. Média ho dokonce nazvala zákonem „náhubkovým“. Tento zákon má primárně chránit soukromí, a to nejen soukromí poškozených, ale také podezřelých, obviněných, zúčastněného osoby nebo svědka. Podle mého názoru je zavedení ochrany soukromí, osobního života, ale také zvýšeného zájmu na splnění účelu trestního řízení opodstatněné. Otázkou zůstává, zda v této ochraně nezachází příliš daleko a nedostává se do rozporu s ústavním pořádkem. To však nechme na posouzení Ústavního soudu, který je k tomuto jako jediný povolán.